

CÁC GIÁ TRỊ PHỔ QUÁT CỦA NHÂN LOẠI THEO QUAN ĐIỂM CỦA LIÊN HỢP QUỐC VÀ CỦA MỘT SỐ TỔ CHỨC QUỐC TẾ¹

VŨ CÔNG GIAO* - NGUYỄN THỊ LỘC**

Tóm tắt: Bài viết phân tích các giá trị phổ quát của nhân loại theo quan điểm của các tổ chức quốc tế như Liên hợp quốc (LHQ); Tổ chức Giáo dục, Khoa học và Văn hóa của LHQ (UNESCO); Tổ chức Y tế Thế giới (WHO); Tổ chức Lao động Quốc tế (ILO); Tổ chức Hợp tác và Phát triển Kinh tế (OECD)... Mặc dù mỗi tổ chức có cách tiếp cận phù hợp với lĩnh vực hoạt động riêng của mình nhưng tất cả đều thúc đẩy sự lan tỏa và thực thi các giá trị phổ quát thông qua luật pháp, giáo dục, chính sách phát triển và hợp tác quốc tế. Bài viết cũng chỉ ra ý nghĩa của các giá trị này đối với các quốc gia và toàn thể nhân loại trong bối cảnh toàn cầu hóa và những thách thức xuyên quốc gia ngày càng phức tạp. Xét tổng thể, bài viết cung cấp một góc nhìn tổng hợp và so sánh giữa nhiều tổ chức quốc tế về các giá trị phổ quát của nhân loại, qua đó làm rõ sự tương đồng và khác biệt trong cách tiếp cận, điều mà các nghiên cứu trước đây ở Việt Nam còn ít đề cập.

*Từ khóa: Giá trị phổ quát; nhân phẩm; hòa bình; phát triển bền vững; Liên hợp quốc
Ngày nhận bài: 15/7/2025; Biên tập xong: 16/8/2025; Duyệt đăng: 25/8/2025*

UNIVERSAL VALUES OF HUMANITY FROM THE PERSPECTIVES OF THE UNITED NATIONS AND OTHER INTERNATIONAL ORGANIZATIONS

Abstract: This paper explores the universal values of humanity as articulated by prominent international organizations such as the United Nations, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, World Health Organization, International Labour Organization, Organization for Economic Cooperation and Development... Although each organization adopts an approach aligned with its respective mandate and operational domain, all collectively contribute to the diffusion and implementation of universal values through legal instruments, education, development policies, and international cooperation. The paper also highlights the significance of these values for nation-states and humanity at large, particularly in the context of globalization and increasingly complex transnational challenges. Overall, the article offers a comprehensive and comparative perspective on the universal values of humanity as articulated by various international organizations, thereby elucidating both the convergences and divergences in their approaches an aspect that has received little attention in previous studies conducted in Vietnam.

Keywords: Universal values; human dignity; peace; sustainable development; the United Nations

Received: Jul 15, 2025; Editing completed: Aug 16, 2025; Accepted for publication: Aug 25, 2025

Đặt vấn đề

Trong bối cảnh toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế ngày càng sâu rộng, việc xác định và củng cố các giá trị phổ quát toàn nhân loại (hay của nhân loại) có tính chất cấp thiết, bởi đó là nền tảng cho hợp tác quốc tế, kiến tạo hòa bình và phát triển bền vững ở các quốc gia. LHQ, với vai trò là tổ chức quốc tế lớn nhất và có tính đại diện cao nhất trên thế giới hiện nay, đã đóng vai trò trung tâm trong việc xây dựng và thúc đẩy những giá trị cốt lõi, được xem như là mẫu số chung cho nhân loại. Những giá trị này không chỉ được thể

hiện qua các văn kiện pháp lý quốc tế như Hiến chương LHQ (1945), Tuyên ngôn Quốc

**Email: Giaovnu@gmail.com*

Giáo sư, Tiến sĩ, Trường Đại học Luật - Đại học Quốc gia Hà Nội

***Email: Nguyenlocls@gmail.com*

Tiến sĩ, Trường phòng Quản lý khoa học và Hợp tác quốc tế, Trường Đại học Kiểm sát

¹ Bài viết này là một phần kết quả nghiên cứu của Đề tài cấp Nhà nước "Nghiên cứu các giá trị hiện đại, phổ quát toàn nhân loại nhằm phục vụ phát triển đất nước trong giai đoạn mới" thuộc Chương trình KX.03/21-30. Các tác giả có sử dụng Chat GPT (phiên bản 4.0) để thu thập, kiểm chứng, phân tích, đánh giá một số tài liệu; tuy nhiên, ý tưởng, cấu trúc và những luận điểm khoa học chủ chốt trong bài viết là của các tác giả.

tế Nhân quyền (UDHR - 1948), mà còn được cụ thể hóa trong các chương trình nghị sự toàn cầu. Bên cạnh đó, một số tổ chức quốc tế như UNESCO, WHO, ILO, OECD... cũng đề xuất và cổ vũ một số giá trị mang tính phổ quát, trong đó có những giá trị trùng hợp với những giá trị do LHQ đề xướng, có những giá trị riêng phù hợp với những ưu tiên hành động của tổ chức mình.

Mặc dù những nghiên cứu về các giá trị phổ quát của nhân loại đã được thực hiện khá nhiều trên thế giới, song vẫn còn khá ít ở Việt Nam. Bên cạnh đó, hầu hết những nghiên cứu ở Việt Nam mới chỉ tập trung phân tích vai trò của từng tổ chức quốc tế riêng lẻ trong vấn đề này, mà chưa chú trọng việc khảo sát, so sánh mang tính tổng hợp để đánh giá cách tiếp cận khác nhau giữa các tổ chức quốc tế đối với cùng một hệ giá trị phổ quát. Bài viết này góp phần lấp khoảng trống học thuật đó ở Việt Nam thông qua việc nhận diện các giá trị phổ quát được các tổ chức quốc tế khẳng định và cổ vũ; bước đầu phân tích cách tiếp cận và công cụ thể hiện của từng tổ chức; sơ bộ đánh giá ý nghĩa của các giá trị đó đối với các quốc gia, dân tộc và toàn thể nhân loại trong thời đại hiện nay.

Về cách tiếp cận lý thuyết, bài viết vận dụng tổng hợp các khung lý thuyết trong khoa học chính trị, luật quốc tế và quan hệ quốc tế, trong đó nổi bật là cách tiếp cận dựa trên giá trị (value-based approach) nhằm phân tích các nguyên tắc, chuẩn mực được coi là phổ quát; cách tiếp cận thể chế (institutionalist approach) để lý giải vai trò của các tổ chức quốc tế trong việc hình thành và lan tỏa các giá trị đó; và cách tiếp cận so sánh (comparative approach) để đối chiếu các hệ giá trị giữa các tổ chức. Việc kết hợp đa dạng khung lý thuyết cho phép bài viết vừa làm rõ nền tảng tư tưởng, vừa chỉ ra sự vận động và thích ứng của các giá trị phổ quát trong bối cảnh biến đổi toàn cầu.

Về phương pháp nghiên cứu, bài viết chủ yếu sử dụng phương pháp phân tích tài liệu (document analysis) trên cơ sở các văn kiện pháp lý quốc tế, nghị quyết, báo cáo chiến lược, các tài liệu học thuật liên quan; đồng thời kết hợp phương pháp so sánh (comparative analysis) để nhận diện những

điểm tương đồng và khác biệt trong quan niệm, phạm vi và công cụ triển khai giá trị phổ quát của từng tổ chức. Ngoài ra, phương pháp tổng hợp định tính (qualitative synthesis) được áp dụng nhằm tích hợp các kết quả nghiên cứu trước đây, tạo cơ sở cho đánh giá khái quát và đề xuất nhận định.

Thông qua việc kết hợp cách tiếp cận lý thuyết đa chiều và phương pháp nghiên cứu hỗn hợp, bài viết hướng tới không chỉ mô tả và hệ thống hóa các giá trị phổ quát theo quan điểm của LHQ và một số tổ chức quốc tế, mà còn giải thích được nguyên nhân của sự khác biệt và hàm ý chính sách đối với các quốc gia, đặc biệt là các nước đang phát triển. Điều này góp phần bổ sung cơ sở khoa học cho việc vận dụng các giá trị phổ quát trong hoạch định chính sách quốc gia, bảo đảm sự hài hòa giữa chuẩn mực quốc tế và đặc thù văn hóa - xã hội của từng nước.

1. Khái lược về giá trị phổ quát toàn nhân loại

Trong khoa học xã hội, “giá trị” (value) được định nghĩa là những niềm tin bền vững định hướng hành vi, lựa chọn và đánh giá của con người về cái gì là quan trọng, đáng mong muốn (Rokeach, 1973). Giá trị đóng vai trò như la bàn đạo đức và văn hóa, ảnh hưởng đến chuẩn mực xã hội và hệ thống pháp luật. Chúng vừa mang tính cá nhân, phản ánh kinh nghiệm và bối cảnh sống của mỗi người, vừa mang tính tập thể, thể hiện bản sắc của cộng đồng hoặc quốc gia.

Trong hệ thống đa dạng giá trị của con người, “giá trị phổ quát” (universal values) là những nguyên tắc hoặc chuẩn mực được chấp nhận rộng rãi, có tính nền tảng cho sự chung sống của nhân loại, bất kể khác biệt về văn hóa, tôn giáo hay hệ thống chính trị (Schwartz, 1994). Các giá trị này bao gồm nhân phẩm, tự do, bình đẳng, công lý, hòa bình và tôn trọng quyền con người (UNESCO, 1995).

Lý thuyết về giá trị phổ quát có thể được tiếp cận từ nhiều hướng. Trong triết học, Kant nhấn mạnh tính phổ quát của mệnh lệnh đạo đức (categorical imperative) áp dụng cho mọi người, mọi nơi (Kant, 1785/1993). Trong nhân học, Kluckhohn (1951) chỉ ra rằng giá trị phổ quát bắt nguồn từ những nhu cầu sinh học và xã hội chung của con người. Nghiên cứu so sánh liên văn hóa của

Schwartz (1994) đã xác định 10 nhóm giá trị cốt lõi xuất hiện nhất quán ở nhiều nền văn hóa, như nhân ái, công bằng và bảo vệ môi trường. Trong lĩnh vực nhân quyền, UDHR là minh chứng pháp lý cho tính phổ quát của các giá trị nhân quyền, dù vẫn tồn tại tranh luận giữa chủ nghĩa phổ quát và chủ nghĩa đặc thù văn hóa (Donnelly, 2007). Các giá trị phổ quát, do đó, vừa là mục tiêu chung, vừa là thách thức đối với cộng đồng quốc tế trong việc dung hòa chuẩn mực chung và sự đa dạng văn hóa.

2. Các giá trị phổ quát của nhân loại được cổ vũ bởi Liên hợp quốc

2.1. Nhân phẩm và quyền con người

Ngay từ Lời mở đầu của Hiến chương LHQ (1945), khái niệm “nhân phẩm” (dignity) đã được xác lập là nền tảng cho hòa bình và công lý. LHQ khẳng định “niềm tin vào những quyền cơ bản của con người, vào nhân phẩm và giá trị của con người” là nguyên lý chỉ đạo cho mọi hoạt động của tổ chức (LHQ, 1945). UDHR tiếp tục củng cố nguyên lý này, đặt quyền con người là “phẩm giá vốn có” và “các quyền bình đẳng và không thể chuyển nhượng của tất cả các thành viên trong gia đình nhân loại” (1948, Điều 1).

Theo LHQ, nhân phẩm không chỉ là giá trị đạo đức mà còn mang ý nghĩa pháp lý, đặt nền móng cho hệ thống quyền con người quốc tế. Các công ước nhân quyền chính như Công ước về các quyền dân sự, chính trị (ICCPR, 1966) và Công ước về các quyền kinh tế, xã hội, văn hoá (ICESCR, 1966) đều khẳng định sự tôn trọng nhân phẩm là nền tảng để bảo đảm các quyền con người cơ bản trên các lĩnh vực. Trong quan điểm của LHQ, việc bảo vệ nhân phẩm và quyền con người là điều kiện tiên quyết để xây dựng một thế giới công bằng, nhân văn và hòa bình (Văn phòng Cao ủy Nhân quyền LHQ, 2020).

2.2. Bình đẳng và không phân biệt đối xử

Giá trị về sự bình đẳng giữa con người, bất kể chủng tộc, giới tính, tôn giáo, nguồn gốc xã hội hay khuynh hướng tình dục, là một trong những nguyên tắc cốt lõi của LHQ. Điều 2 của UDHR nêu rõ: “Mọi người đều có quyền được hưởng tất cả các quyền và tự do... mà không có bất kỳ sự phân biệt nào”. LHQ đã cụ thể hóa nguyên tắc này trong ICCPR, ICESCR và nhiều công ước chuyên

ngành như Công ước xóa bỏ phân biệt chủng tộc (ICERD, 1965), Công ước về xóa bỏ phân biệt đối xử đối với phụ nữ (CEDAW, 1979), Công ước về quyền trẻ em (CRC, 1989) và Công ước về quyền của người khuyết tật (CRPD, 2007)...

Theo LHQ, việc thúc đẩy sự bình đẳng không chỉ là vấn đề quyền cá nhân mà còn liên quan đến việc xây dựng một trật tự xã hội công bằng, hòa hợp và bao trùm. Trong Chương trình nghị sự 2030, nguyên tắc “không ai bị bỏ lại phía sau” (Leave no one behind) là biểu hiện rõ nét cho giá trị bình đẳng trong phát triển. Điều này cho thấy sự dịch chuyển từ nhận thức về quyền lợi đơn thuần sang yêu cầu phải có hành động tích cực để xóa bỏ bất bình đẳng về cơ hội và kết quả trong các xã hội.

2.3. Hòa bình và an ninh

Hòa bình là một trong những mục tiêu tối thượng và là giá trị nền tảng của LHQ. Theo Điều 1 Hiến chương LHQ, mục tiêu đầu tiên của tổ chức là “duy trì hòa bình và an ninh quốc tế”. Kể từ khi thành lập đến nay, LHQ không chỉ đảm nhiệm vai trò gìn giữ hòa bình qua lực lượng gìn giữ hòa bình, mà còn thúc đẩy phòng ngừa xung đột, giải trừ quân bị và kiến tạo hòa bình hậu xung đột.

Tuy nhiên, hòa bình theo quan điểm của LHQ không chỉ là vắng bóng chiến tranh, mà còn là “hòa bình tích cực” (positive peace), bao gồm việc bảo đảm công lý, pháp quyền, nhân quyền và phát triển bền vững. Trong Nghị quyết 2282 (2016) về kiến tạo hòa bình, Hội đồng Bảo an LHQ đã nhấn mạnh đến mối liên hệ giữa hòa bình và phát triển, cho rằng không có hòa bình nếu không có phát triển và ngược lại cũng vậy. Điều này cho thấy giá trị hòa bình đã được nâng tầm thành giá trị liên ngành, mang tính nền tảng trong hệ giá trị phổ quát của cộng đồng quốc tế.

2.4. Công lý và pháp quyền

LHQ coi pháp quyền (rule of law) là điều kiện tiên quyết cho một xã hội công bằng, ổn định và thịnh vượng. Báo cáo của Tổng Thư ký LHQ năm 2004 định nghĩa pháp quyền là “nguyên tắc quản trị, theo đó mọi người, tổ chức và cơ quan chính quyền, bao gồm cả bản thân Nhà nước, đều bị ràng buộc bởi pháp luật và có thể phải chịu trách nhiệm trước pháp luật”. Như vậy, theo LHQ, giá

trị pháp quyền không chỉ là kỹ thuật quản trị mà còn mang ý nghĩa đạo lý, đòi hỏi phải bảo đảm trách nhiệm giải trình, kiểm soát quyền lực và bảo vệ nhân quyền.

Theo quan điểm của LHQ, công lý là khái niệm gắn liền với pháp quyền. Xuất phát từ cách tiếp cận đó, LHQ đã thông qua nhiều văn kiện và tổ chức thực hiện nhiều chương trình hỗ trợ cải cách tư pháp, tăng cường tiếp cận công lý và thúc đẩy giải quyết tranh chấp một cách công bằng. Xét tổng quát, LHQ đã đóng vai trò trung tâm trong việc lan tỏa giá trị công lý như một nền tảng cho hòa giải và phát triển xã hội. Không chỉ vậy, Nghị quyết 67/1 của Đại hội đồng LHQ năm 2012 xác định rõ vai trò trung tâm của pháp quyền đối với phát triển quốc tế, củng cố niềm tin của người dân vào thể chế.

2.5. Phát triển bền vững và đoàn kết toàn cầu

Một trong những bước ngoặt quan trọng thể hiện tầm nhìn về giá trị của LHQ là việc thông qua Chương trình nghị sự 2030 vì sự phát triển bền vững. Đây là bản cam kết toàn cầu nhằm đạt được một tương lai “bền vững, công bằng và thịnh vượng cho mọi người và cho hành tinh” (United Nations, 2015). Theo quan điểm của LHQ, phát triển bền vững không chỉ là mục tiêu mà còn là giá trị phổ quát của nhân loại, thể hiện sự kết hợp giữa tăng trưởng kinh tế, công bằng xã hội và bảo vệ môi trường.

Bên cạnh đó, LHQ cũng cổ vũ cho khái niệm “đoàn kết toàn cầu” (global solidarity) và nhấn mạnh đó như một giá trị phổ quát trong bối cảnh nhân loại đang phải đối mặt với những thách thức toàn cầu như biến đổi khí hậu, đại dịch, bất bình đẳng xuyên quốc gia. Gắn với cách tiếp cận này, LHQ đã có nhiều hoạt động nhằm thúc đẩy sự chia sẻ trách nhiệm, viện trợ phát triển và tăng cường vai trò của các nước đang phát triển trong hoạch định chính sách toàn cầu - thể hiện tư tưởng “chung tay vì lợi ích chung” (common good).

Tóm lại, những giá trị phổ quát do LHQ đề xuất không chỉ phản ánh một tầm nhìn nhân văn, công bằng và bao trùm về tương lai của nhân loại, mà còn tạo nên nền tảng pháp lý và đạo lý cho các chuẩn mực quốc

tế. Trong thế giới đầy biến động và phân hóa hiện nay, việc tôn trọng và hiện thực hóa những giá trị do LHQ cổ vũ trở thành yêu cầu cấp thiết nhằm duy trì hòa bình, ổn định và phát triển bền vững. Những giá trị phổ quát này cũng là “la bàn đạo đức” để các quốc gia, tổ chức và cá nhân định hướng hành động trong một thế giới toàn cầu hóa nhưng vẫn cần tôn trọng sự đa dạng văn hóa và lợi ích quốc gia.

3. Các giá trị phổ quát của nhân loại được cổ vũ bởi UNESCO

Trong hơn bảy thập kỷ hoạt động (từ năm 1946), UNESCO đã định hình một hệ giá trị nhân văn có tính phổ quát cho toàn nhân loại. Với tôn chỉ hoạt động là xây dựng hòa bình trong tư tưởng con người, UNESCO khẳng định rằng sự phát triển bền vững, hòa bình, nhân quyền và tôn trọng đa dạng văn hóa không thể đạt được nếu không dựa trên những giá trị nền tảng chung. Những giá trị đó bao gồm hòa bình, nhân phẩm, đa dạng và đối thoại văn hóa, quyền tiếp cận tri thức, công lý xã hội và sự phát triển bền vững.

3.1. Hòa bình

Hòa bình, theo UNESCO, là một giá trị vừa mang tính đạo đức, vừa mang tính chính trị và giáo dục - một quá trình lâu dài cần sự tham gia của mọi tầng lớp xã hội. Ngay từ năm 1945, UNESCO đã khẳng định: “Vì chiến tranh bắt nguồn từ tư tưởng con người, nên thành lũy hòa bình cần phải được xây dựng ngay chính trong tư tưởng con người”. Hòa bình không chỉ là vắng bóng chiến tranh, mà còn là kết quả của việc thúc đẩy sự hiểu biết lẫn nhau, sự hợp tác về giáo dục, khoa học và tôn trọng văn hóa.

Liên quan đến giá trị nêu trên, nhiều sáng kiến trên thế giới như Chương trình Giáo dục vì Hòa bình, Mạng lưới các Thành phố Sáng tạo vì Hòa bình, và Ngày Quốc tế Hòa bình..., đã được triển khai thực hiện nhằm xây dựng tư duy phản biện, năng lực giải quyết xung đột, và tinh thần khoan dung giữa các quốc gia, dân tộc và cộng đồng. Tổ chức này cũng đóng vai trò quan trọng trong việc gìn giữ những ký ức lịch sử, chống lại hận thù và chủ nghĩa cực đoan, thông qua các chương trình như Holocaust Remembrance và Against Racism and Discrimination (Kỷ niệm nạn Holocaust và Phong trào chống

Phân biệt chủng tộc và Phân biệt đối xử - UNESCO, 2023).

3.2. Nhân phẩm và quyền con người

UNESCO là cơ quan LHQ có vai trò tiên phong trong việc thúc đẩy quyền con người thông qua giáo dục, văn hóa và khoa học. Trong văn kiện có tiêu đề “Chiến lược về quyền con người của UNESCO” (UNESCO Strategy on Human Rights, 2003), tổ chức này khẳng định rằng nhân phẩm và các quyền không thể chuyển nhượng của con người là nền tảng của tự do, công lý và hòa bình.

Khác với Hội đồng Nhân quyền và các cơ quan nhân quyền khác của LHQ, UNESCO tiếp cận quyền con người qua việc lồng ghép các giá trị phổ quát của nhân loại vào chương trình giáo dục như Giáo dục công dân toàn cầu (Global Citizenship Education - GCED) và Giáo dục vì phát triển bền vững (ESD)... Các chương trình này truyền tải những giá trị về phẩm giá, sự bình đẳng, quyền tham gia và tôn trọng lẫn nhau. Bên cạnh đó, UNESCO cũng bảo vệ quyền tiếp cận tri thức và tự do khoa học - coi đây là một phần thiết yếu của phẩm giá con người trong kỷ nguyên số (UNESCO, 2021a).

3.3. Đa dạng văn hóa và đối thoại giữa các nền văn minh

Một trong những đóng góp nổi bật của UNESCO là khẳng định sự đa dạng văn hóa là di sản chung của nhân loại và là điều kiện cần thiết cho sự phát triển bền vững và hòa bình. Năm 2001, thông qua Tuyên ngôn về Đa dạng Văn hóa, tổ chức này xác định rõ rằng: “Tôn trọng sự đa dạng văn hóa là tôn trọng nhân quyền”. Theo UNESCO, đa dạng văn hóa không chỉ là sự khác biệt về ngôn ngữ, tôn giáo hay tập quán, mà còn là nguồn sáng tạo, đổi mới và phát triển. Chính vì vậy, tổ chức này đã xây dựng các công ước và chương trình như: Công ước 2005 về bảo vệ và thúc đẩy sự đa dạng các biểu đạt văn hóa; Chương trình Di sản thế giới; Mạng lưới các thành phố sáng tạo; Liên minh các nền văn minh... Những cuộc đối thoại liên văn hóa (intercultural dialogue) được xem là phương tiện để vượt qua định kiến, chống lại phân biệt chủng tộc và khủng bố, đồng thời xây dựng lòng tin giữa các cộng đồng (UNESCO, 2013).

3.4. Công lý xã hội và phát triển bền vững

UNESCO coi công lý xã hội là một nguyên tắc cốt lõi để xây dựng xã hội bao trùm và phát triển bền vững. Công lý xã hội theo quan điểm của tổ chức này không chỉ là phân phối tài nguyên công bằng, mà còn bao gồm quyền tiếp cận giáo dục, bình đẳng giới, bảo vệ nhóm yếu thế, và khả năng tham gia vào đời sống văn hóa - xã hội. Chương trình Khoa học xã hội và nhân văn (Social and Human Sciences) của UNESCO nhấn mạnh vai trò của đạo đức, nghiên cứu khoa học xã hội và nhân văn trong thúc đẩy công lý xã hội, đặc biệt trong các vấn đề như bình đẳng giới, di cư, trí tuệ nhân tạo, quyền của thanh thiếu niên và các dân tộc bản địa (UNESCO, 2022). Bên cạnh đó, UNESCO cũng gắn giá trị công lý với phát triển bền vững, thông qua chiến lược hỗ trợ giáo dục môi trường, phát triển văn hóa địa phương và thúc đẩy khoa học mở (open science), nhằm đảm bảo rằng không ai bị bỏ lại phía sau trong quá trình phát triển (UNESCO, 2021b).

3.5. Tri thức, giáo dục và khoa học mở

UNESCO đề cao vai trò của tri thức như một tài sản công toàn cầu. Trong Khuyến nghị Khoa học Mở, tổ chức này khẳng định rằng tri thức khoa học cần được chia sẻ công bằng, không bị ngăn cản bởi lợi ích thương mại hay địa lý (UNESCO, 2021b). Tri thức phải phục vụ lợi ích chung và hỗ trợ con người ứng phó với các thách thức toàn cầu như đại dịch, biến đổi khí hậu hay xung đột vũ trang.

Tương tự, UNESCO khẳng định giáo dục là quyền con người và là lợi ích chung có tính toàn cầu. Việc thúc đẩy giáo dục phổ cập, bình đẳng, toàn diện và chất lượng là trụ cột để đạt được các mục tiêu phát triển bền vững. Những sáng kiến như “Tương lai của giáo dục” (Futures of Education) hay “Giáo dục vì sự phát triển bền vững” (Education for Sustainable Development) thể hiện cam kết lâu dài của tổ chức này trong việc đặt giáo dục làm nền tảng cho sự chuyển đổi xã hội.

Tóm lại, các giá trị phổ quát mà UNESCO xác lập - từ hòa bình, nhân phẩm, đa dạng văn hóa đến công lý và tri thức - không chỉ là những tuyên bố lý thuyết, mà đã được cụ thể hóa thành chính sách, chương trình và cơ chế thực thi toàn cầu của tổ chức này. Trong

một thế giới đang phải đối mặt với sự chia rẽ, xung đột và bất bình đẳng ngày càng gia tăng, hệ giá trị mà UNESCO kiến tạo và cổ vũ trở nên cấp thiết hơn bao giờ hết, đóng vai trò vừa là một điểm tựa đạo đức, vừa là một định hướng chiến lược cho các quốc gia và cộng đồng quốc tế.

4. Các giá trị mang tính phổ quát của nhân loại được cổ vũ bởi một số tổ chức và diễn đàn quốc tế khác

Ngoài LHQ và UNESCO, một số tổ chức và diễn đàn quốc tế khác cũng đã đề cập và thúc đẩy các giá trị phổ quát của nhân loại, dưới nhiều hình thức và trong nhiều lĩnh vực khác nhau. Dưới đây là một số ví dụ tiêu biểu:

4.1. Tổ chức Y tế Thế giới

Những giá trị phổ quát được WHO nhấn mạnh đó là: Quyền được chăm sóc sức khỏe, công bằng y tế, phẩm giá con người, đoàn kết toàn cầu, trong đó đặc biệt là quyền được chăm sóc sức khỏe.

WHO coi sức khỏe là quyền con người cơ bản của mọi người, không phụ thuộc vào quốc tịch, chủng tộc hay thu nhập... Trong Hiến chương của mình, WHO nhấn mạnh rằng “việc thụ hưởng tiêu chuẩn sức khỏe cao nhất có thể đạt được là một trong những quyền cơ bản của mỗi con người”. Để hiện thực hoá giá trị đó, WHO đã thực hiện các chương trình như Y tế cho tất cả mọi người (Health for All), Bao phủ chăm sóc sức khỏe toàn dân (Universal Health Coverage - UHC)..., Hành động phản ứng của WHO với đại dịch COVID-19 và những dịch bệnh toàn cầu khác trên thế giới những năm qua cũng thể hiện rõ giá trị này.

4.2. Tổ chức Lao động Quốc tế

Những giá trị phổ quát được ILO nhấn mạnh bao gồm: Việc làm bền vững, công bằng xã hội, bình đẳng, phẩm giá trong lao động. Để hiện thực hoá những giá trị này, ILO đã xác lập những tiêu chuẩn lao động quốc tế, trong đó các quyền lao động cơ bản (như tự do hiệp hội, không lao động cưỡng bức, không phân biệt đối xử, và xóa bỏ lao động trẻ em) được coi là giá trị phổ quát (ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work, 1998).

4.3. Tổ chức Hợp tác và Phát triển Kinh tế

Những giá trị phổ quát được OECD nhấn mạnh đó là: Dân chủ, minh bạch, pháp

quyền, phát triển bền vững, tôn trọng quyền con người. Để hiện thực hoá những giá trị này, OECD đã thiết lập các nguyên tắc chung cho quản trị tốt, trách nhiệm giải trình, liêm chính và tôn trọng quyền con người trong kinh doanh, thông qua các công cụ như: Hướng dẫn của OECD cho các công ty đa quốc gia (OECD Guidelines for Multinational Enterprises, 2011), Các nguyên tắc của OECD về quản trị doanh nghiệp (OECD Principles of Corporate Governance, 2015).

4.4. Hội đồng châu Âu

Những giá trị phổ quát được Hội đồng châu Âu nhấn mạnh bao gồm: Nhân quyền, dân chủ, pháp quyền, bình đẳng và nhân phẩm. Dù là một tổ chức khu vực, Hội đồng châu Âu có ảnh hưởng toàn cầu trong việc thúc đẩy những giá trị đã nêu nhờ vào nhiều công cụ, đặc biệt trong đó là Công ước châu Âu về Nhân quyền (ECHR) - làm mẫu mực cho nhiều hệ thống khu vực khác và Tòa án Nhân quyền châu Âu - cơ chế bảo vệ các giá trị phổ quát trong thực tiễn.

4.5. Tổ chức Di cư Quốc tế (IOM)

Những giá trị phổ quát được IOM nhấn mạnh bao gồm: Quyền của người di cư, phẩm giá, an toàn và công bằng trong di cư, không phân biệt đối xử. IOM khẳng định rằng di cư phải được thực hiện trong điều kiện tôn trọng phẩm giá và quyền con người, và các chính sách di cư cần hướng đến lợi ích chung toàn cầu.

4.6. Ủy ban Chữ thập đỏ Quốc tế (ICRC)

Những giá trị phổ quát được ICRC nhấn mạnh bao gồm: Nhân đạo, vô tư, trung lập, phổ quát, bảo vệ con người trong xung đột. ICRC thúc đẩy giá trị nhân đạo phổ quát thông qua Luật Nhân đạo Quốc tế (IHL) mà có nội dung hướng vào việc bảo vệ nạn nhân chiến tranh, tù nhân và thường dân.

4.7. Diễn đàn Kinh tế Thế giới (WEF)

Những giá trị phổ quát được WEF nhấn mạnh đó là: Trách nhiệm xã hội, công lý liên thế hệ, đổi mới vì lợi ích chung. Liên quan đến những giá trị này, WEF đã khởi xướng khái niệm Stakeholder Capitalism (Chủ nghĩa tư bản vì các bên liên quan) - một mô hình kinh tế trong đó các doanh nghiệp không chỉ tối đa hóa lợi ích cho cổ đông, mà còn phải có trách nhiệm đối với người lao động, cộng đồng, môi trường và xã hội nói chung (Schwab, 2020).

Kết luận

Các giá trị phổ quát của nhân loại như nhân phẩm, hòa bình, công lý, bình đẳng, đa dạng văn hóa, phát triển bền vững và đoàn kết toàn cầu không chỉ là những nguyên lý đạo đức trừu tượng, mà còn là cơ sở nền tảng cho việc thiết lập trật tự quốc tế hiện đại. Qua phân tích cách tiếp cận của các tổ chức quốc tế như LHQ, UNESCO, WHO, ILO, OECD..., có thể nhận thấy rằng, mặc dù mỗi tổ chức tập trung hoạt động trong một lĩnh vực chuyên biệt (nhân quyền, giáo dục, y tế, lao động, kinh tế...), nhưng tất cả đều hướng đến việc khẳng định và bảo vệ các giá trị chung - đó là phẩm giá con người, quyền tự do, bình đẳng, liên đới, hòa bình, và phát triển vì lợi ích chung.

Xét tổng thể, LHQ là tổ chức đầu tàu trong việc thiết lập các giá trị phổ quát của nhân loại qua Hiến chương năm 1945 và Tuyên ngôn Quốc tế Nhân quyền năm 1948, đặt nền móng cho khái niệm về "gia đình nhân loại". UNESCO làm sâu sắc thêm các giá trị này bằng việc nhấn mạnh đến hòa bình, quyền được giáo dục, đa dạng văn hóa và tri thức mở. Trong khi đó, WHO bảo vệ quyền được sống khỏe mạnh và công bằng về y tế như biểu hiện của phẩm giá con người; ILO thì tập trung vào việc bảo vệ và nâng cao phẩm giá của con người trong lao động; OECD thì thúc đẩy các nguyên tắc minh bạch, pháp quyền và quản trị tốt như giá trị nền tảng của dân chủ và phát triển bền vững. Sự khác biệt giữa các tổ chức nằm ở cách tiếp cận chuyên ngành, nhưng điểm chung là tất cả đều xem các giá trị phổ quát là mẫu số chung để điều phối hành vi của các quốc gia, doanh nghiệp và cá nhân trong một thế giới toàn cầu hóa và đa dạng. Đồng thời, các tổ chức này không chỉ đề xuất nguyên tắc, mà còn cụ thể hóa thành các công ước, chương trình, hướng dẫn và cơ chế thực thi, nhằm bảo đảm rằng các giá trị phổ quát không chỉ dừng lại ở lý tưởng, mà có thể trở thành hiện thực.

Với các quốc gia và dân tộc, các giá trị phổ quát toàn nhân loại đóng vai trò như những chuẩn mực đạo lý và pháp lý toàn cầu, giúp các quốc gia định hình chính sách công, pháp luật, và hệ thống giáo dục. Đối với toàn thể nhân loại, các giá trị này là nền tảng để xây

dựng một cộng đồng quốc tế dựa trên sự tôn trọng lẫn nhau, hợp tác bình đẳng, và phát triển bao trùm. Trong bối cảnh thế giới đang đối mặt với các thách thức xuyên quốc gia như biến đổi khí hậu, bất bình đẳng, xung đột và khủng hoảng niềm tin..., việc bảo vệ và thực hiện các giá trị phổ quát toàn nhân loại đã nêu ở trên không chỉ là trách nhiệm đạo đức, mà còn là chiến lược sống còn để hướng đến một tương lai nhân văn, công bằng và bền vững cho tất cả mọi người./

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Beitz, C. R., *The idea of human rights*, Oxford University Press, 2009, <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199572458.001.0001>;
2. Donnelly, J., "The relative universality of human rights", *Human Rights Quarterly*, 29(2)/2007;
3. Freeman, M., *Human rights: An interdisciplinary approach (2nd ed.)*, Polity Press, 2011;
4. Kant, I. (1993), *Grounding for the metaphysics of morals* (J. W. Ellington, Trans., 3rd ed.), Hackett Publishing Company, (Original work published 1785);
5. Kluckhohn, C. (1951), *Values and value-orientations in the theory of action*, T. Parsons & E. A. Shils (Eds.), *Toward a general theory of action*, Harvard University Press;
6. Langlois, A. J., *The politics of justice and human rights: Southeast Asia and universalist theory*, Cambridge University Press, 2012;
7. Morsink, J., *Inherent human rights: Philosophical roots of the Universal Declaration*, University of Pennsylvania Press, 2009;
8. Nickel, J. W., *Making sense of human rights*, (2nd ed.), Wiley-Blackwell, 2017;
9. Pogge, T. W., *World poverty and human rights: Cosmopolitan responsibilities and reforms*, Polity Press, 2002;
10. Rokeach, M., *The nature of human values*, Free Press, 1973;
11. Schwartz, S. H., "Are there universal aspects in the structure and contents of human values?", *Journal of Social Issues*, 50(4)/1994, 19-45;
12. Sen, A., "Elements of a theory of human rights", *Philosophy & Public Affairs*, 32(4)/2004;
13. Steiner, H. J., Alston, P., & Goodman, R., *International human rights in context: Law, politics, morals* (3rd ed.), Oxford University Press, 2008;
14. Talbott, W. J., *Which rights should be universal?*, Oxford University Press, 2010;
15. UNESCO (1995), *Declaration of principles on tolerance*, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000127162>.